

Ennek a dokumentumnak nem az a célja, hogy felolvasd. Azért készítettük, hogy segítségével és a hozzá tartozó diasorozat levetítésével saját előadást állíthass össze. A kapcsos zárójelbe tett számok az adott szöveghez tartozó dia számát tartalmazzák. Szolgálatodhoz sok sikert kívánnak az Apológia Kutatóközpont munkatársai.

Megváltoztatták-e Jézus Bibliáját?

Bevezetés

A mostani előadásunkban arra keressük a választ, hogy megváltoztatták-e Jézus Bibliáját. [1] Hogy mire vonatkozik a kérdés? Remélem, hamarosan mindenki számára egyértelműen kiderül.

[2] Ha végiggondoljuk, jelenleg a kereszténység az Ószövetséget úgy értelmezi, hogy az Jézusra, mint Krisztusra (Messiásra) mutat. Léteznek azonban más értelmezések is, amelyek ugyanerre az alapra építkeznek, mégsem fogadják el ezt az értelmezést. (A dia alján látható időskála nagyjából bemutatja az Ószövetség szövegének keletkezését, Jézus keresztthalálának időpontját, és az új protestáns fordítás időpontját. Az előadás során ezeket a hatalmasnak tűnő időintervallumokat próbáljuk meg áthidalni.) Az előadás során a következő kulcskérdésekre keressük a választ: [3]

- Volt-e Jézusnak Bibliája?
- Mit lehet tudni Jézus Bibliájáról az evangéliumok tanúságtétele alapján?
- Miért került gyanúba az Ószövetség a profán tudományos kutatás talaján?
- Hogyan került ki ebből a régészeti kutatások alapján?

Volt-e Jézusnak Bibliája? [4]

Amikor erre a kérdésre keressük a választ, természetesen nem arra gondolunk, hogy Jézus farmernadrágja farzsebében tartott egy minibeűs Bibliát. Ez több szempontból is kortévesztés lenne. Arra viszont igen, hogy hivatkozott-e valamiféle írott tekintélyre. A válasz egyértelműen igen.

A szolgálatát megelőző pusztai megkísértése során több helyen így állt ellen a kísértésnek: „Meg van írva!” (Mt 4:1-11). Ez alapján tudhatjuk, hogy Jézus igenis ismert egyfajta írásgyűjteményt, melyre tekintélyként hivatkozott.

A gazdag ifjúval folytatott beszélgetésében (Mk 10:17-27) további részleteket tudunk meg: nem csak Jézusnak volt Bibliája, hanem hivatkozhatott a parancsolatokra mint közös tekintélyre. Ez viszont azt feltételezi, hogy a gazdag ifjú (és bármely más átlagember) ismerte a parancsolatokat, hiszen e nélkül értelmetlen lett volna rá hivatkozni.

Az irgalmas samaritánus történetét is mindenki ismeri. A Lukács evangéliumában szereplő változatban (Lk 10:25-37) egy törvénytudó keresi fel Jézust azzal, hogy megkísértse

őt. Jézus itt is az az írott tekintélyre hivatkozik: „*Mi van megírva a törvényben? Hogyan olvasod?*”

Ez alapján kijelenthetjük, hogy nemcsak Jézusnak volt Bibliája, hanem a korai közismeret része volt az Írások egy bizonyos gyűjteménye, amire tekintélyként hivatkoztak.

Mi volt Jézus Bibliájában? [5] [6]

Először tekintsük át azt, hogy mi volt Jézus Bibliájában, azaz Jézus milyen részekre hivatkozott! Az első igevers, amire hivatkoznék ezzel kapcsolatban, a Mt 5:17:

„Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem **a törvényt** vagy **a próféták tanítását**. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltssem azokat.”

(Mt 5:17)

Ez alapján úgy tűnik, jól elkülöníthető részei voltak Jézus Bibliájának a Törvény és a próféta-írások. Egy másik helyen azonban a hármastagolásnak is nyomát találjuk. Lukács evangéliumának végén, amikor a feltámadt Úr beszélget a tanítványokkal, a következőket mondja:

„Majd így szólt hozzájuk: "Ezt mondtam nektek, amikor még veletek voltam: be kell teljesednie mindannak, ami meg van írva rólam **a Mózes törvényében, a próféták könyvében és a zsoltárokból.**"

(Lk 24:44)

Tehát e szerint a tekintélyként említett írások három nagy csoportja a Mózes törvénye, a próféta-írások és a zsoltárok.

A cím szerinti utalás azonban még nem jelenti, hogy a tartalom is azonos volt, hiszen hivatkozhatott volna Jézus ilyen címmel teljesen más tartalmú könyvekre is. [7] Egyértelmű bizonyítékaink vannak arra, hogy amikor Jézus idéz, akkor szó szerint azokat a szavakat használja, amelyeket ma ismerünk az Ószövetségben. Például szó szerint idéz a Tízparancsolatból (2Móz 20, a Törvény), próféta-írásból (Ézsaiás 61-ből olvas fel a zsinagógában), és a zsoltárokból (a kereszten a 22. Zsoltárt idézi, amikor felkiált: „*Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?*”)

Természetesen nem csak ennyit hivatkozott Jézus, pusztán azt szerettük volna illusztrálni, hogy az Ószövetségből ha idéz, akkor azt az általunk ismert ószövetségi szöveggel azonos módon teszi.

A héber kánonról [8]

Az Újszövetségben hiába keressük nyomát annak, hogy mely ószövetségi könyveket kell elfogadni tekintélynek. A vázlatos hivatkozások (törvény, próféták, zsoltárok) és a szó szerinti idézetek önmagukban még nem teszik lehetővé, hogy Jézus korának Bibliáját rekonstruáljuk. Ehhez a korabeli zsidó forrásokhoz kell nyúlnunk.

Az egyik ilyen forrás *Josephus Flavius* (37-100), aki a Jézust közvetlenül követő generáció tagja volt. Ő az egyik könyvében így nyilatkozott az Ószövetségről:

„Mindössze 22 kötet az, amely az eddig eltelt idő eseményeit jegyzi fel, s amelyeket joggal tekinthetünk hitelesnek. A szent könyvek közül ötnek a szerzője Mózes; ezek foglalják magukba a törvényeket és a történelmi hagyományokat, az emberi nem keletkezésétől egészen az ő haláláig. ... Mózes halálától Artaxerxésznek, a perzsák királyának idejéig Mózes utódai, a próféták jegyezték fel a korokban történt eseményeket 13 könyvben. További négy könyv Istenhez szóló himnuszokat s az emberek életmódjára vonatkozó intelmeket tartalmaz...”

(Flavius: Apión ellen, I.8)

[9] Egy másik első századi forrásunk egy ószövetségi apokrif irat, a Ezsdrás második könyve:

„Hozd nyilvánosságra a 24 könyvet, amit először írtál, és engedd, hogy az arra értelmesek és az értelmetlenek is elolvassák”

(2Ezsdr 14:45)

Persze rögtön felmerül a kérdés, hogy mi okozza azt, hogy az egyik hivatkozásban 24, a másikban 22 könyv szerepel – míg a mai protestáns Bibliák 39 könyvet tartalmaznak? (Hamarosan választ kapunk erre is!)

Még egy fontos történelmi adalék a kortársaktól. Jeruzsálem elpusztulása után *Johánán ben Zakkáj* jesivát (tanházat) alapított Javnéban (Jamniában), ahol újra megvitatták az egyes könyvek szerepét. A módszerük – első hallásra – elég szubjektív volt: azt vizsgálták, hogy az adott könyv tisztátalanná teszi-e a kezet, és megtisztítja-e a szívet, hiszen ez a tulajdonság az, ami utal annak isteni eredetére. Mindenesetre a vizsgálódásuk vége az lett, hogy a protestánsok által használt 39 könyvre mondták ki, hogy része a héber kánonnak. Ezzel az i.sz. 1. század végére lezárult a héber kánon.

Mai napig is három nagy részből áll a héber Biblia [10]: *Tóra* (Törvény: Mózes 5 könyve), *N'viim* (prófétai könyvek) és *K'tuvim* (tanítói könyvek). A héber Biblia nevét ebből a három szóból alkották meg: *Tanakh*.

A héber kánonban a következő könyveket találhatjuk meg:

- Törvény
 - 1-5 Móz
- Próféták
 - korai: Józs, Bír, Sám, Kir
 - késői: Ézs, Jer, Ez, 12 kispróféta
- Írások
 - költői művek: Zsolt, Péld, Jób
 - Öt Tekercs (Megillót): Én.én, Ruth, Eszt, JSir, Préd
 - történeti könyvek: Dán, Ezsd-Neh, Krón

A felsorolás alapján értelmezhető, hogy Flavius 24, a 2Ezsdr 22 és a protestánsok 39 könyve miért azonos. Először is a 12 kispróféta könyvét egyetlen könyvnek tekintették, ezzel máris 11-gyel csökkenteni lehet a számot. A kettős könyvek (Sám, Kir, Krón) egy-egy könyvként szerepelnek, és Ezsdrás és Nehémiás könyve is együtt számolandó. Ezzel már elértük a 24 könyvet. A 22 könyv pedig úgy keletkezik, hogy JSir Jeremiás függelékeként, míg Ruth könyve a Bír függelékeként lett számon tartva.

Az Ószövetség gyanú alatt [12]

Miért került gyanúba az Ószövetség? Hiszen hosszú évszázadokon keresztül ugyanolyan tekintélynek számított!

A felvilágosodás során legelőször a filozófus *Spinoza* (1632-1677) kérdőjelezte meg az Ószövetség tekintélyét. [13] Név nélkül publikálta 1670-ben híres könyvét, a Teológiai-politikai tanulmányt. Ebből egy jellemző részlet:

„Ha valaki csak azt veszi szemügyre, hogy ez az öt könyv mindent, parancsokat és történeteket, össze-vissza minden rend nélkül és az idő tekintetbevétele nélkül beszél el s hogy egyazon történet gyakran s olykor változó formában ismétlődik, az könnyen felismerheti majd, hogy mindezt rend nélkül gyűjtötték össze és halmozták fel, hogy utóbb könnyebben megvizsgálhassák és elrendezhessék”

(156-157. o.)

Ez egy új hang volt, amit azután hamarosan mások is követtek. A profán tudomány számára a szent szövegből profán szöveg lett, amit a profán tudomány eszközeivel kezdtek el vizsgálni.

Az újonnan keletkezett támadási pontok nagyjából a következőkként írhatók le: [14]

- természettudományos megközelítésben nem lehetségesek a csodák – így az Ószövetségben leírt csodák egyértelműen megkérdőjelezték annak tekintélyét;

- történettudományos szempontú kérdőjelek úgy fogalmazódtak meg, hogy már nem tekintették forrásértékűnek az Ószövetséget; azaz csak akkor fogadtak el egy-egy leírást, ha azt más forrásból is meg lehetett ismerni (ártatlanság vélelme?); viszont csak a 20. század elejére jutott el odáig a régészet, hogy ne csak fennmaradt irodalmi munkákra lehessen támaszkodni; és végül
- irodalomtudományi kérdőjelek fogalmazódtak meg, főként abból a szempontból, hogy a szöveget már nem szent szövegként, hanem profán szövegként kezdték el vizsgálni; ez lassan kialakította a szövegkritikai módszer kialakulását, amely alapjaiban kérdőjelezi meg a szöveg hitelességét.

A felvilágosodás korának az észrevételei nagyjából a következők voltak: [15]

- Hiányoznak az eredeti kéziratok. Csak nemzeti kéziratokat használva vizsgálták főként a szöveget (tehát fordításokból), igényesebbek régi görög (LXX – Hetvenes) vagy latin (Vulgata) fordításait használhatták filológiai munkákhoz. A modern régészet kialakulásáig szinte csak középkori maszoréta héber szövegeket lehetett használni, amiket viszont nagyon nagy kor választott el az Ószövetség korától.
- Hagyománnyal ellentétes értelmezések alakultak ki. Így például a mózesi könyvek mózesi szerzőségét megkérdőjelezték, és az öt könyvet különböző elvek alapján 4 különböző szerző (E: elohimista, J: jahvista, P: papi, D: deuteronomista) munkájának tulajdonítják. A másik tipikus példa Ézsaiás próféta könyvének három különböző szerzőre való szétszedése.

Az ószövetség védelmében

Mit lehet kezdeni egy ilyen helyzetben? Hogyan lehet megvédeni az Ószövetség tekintélyét? A kérdésre egy kis gondolatkísérlet keretében válaszolnék: megpróbálom felvázolni az adott korok lehetőségeit, hogy hogyan lehetett volna érvelni az Ószövetség szövegének védelmében.

Az első érv a *maszoréták* munkamódszere [17-20]. A maszoréták i. sz. 500-950 között tevékenykedő zsidó írástudók voltak, akik nemcsak másolták a bibliai szövegeket, hanem gondozták azt és magánhangzójelölésekkel látták el azt, mivel abban a korban már rég nem beszéltek a bibliai héber nyelvet. (A korbeli elhelyezését láthatjuk a dia alsó időskáláján.) A maszoréták aprólékos, gondos munkamódszerét látva nem tartjuk kétségesnek, hogy a Spinoza korában ismert középkori kéziratok (pl. a 10-11. századból) gyakorlatilag azonosak voltak az 500 környéki kéziratokkal.

Milyen szabályokat alkalmaztak a maszoréták?

- a pergamen, amire írták, csak tiszta állat bőrből készülhetett,
- aki a bőrt kikészítette csak zsidó lehetett,

- az előkészített bőröket zsinórral kell egymáshoz erősíteni,
- a tekercsnek adott számú hasábot kell tartalmaznia,
- egy hasáb 48-60 sorból, egy sor 30 betűből állhat csak,
- másolásakor a lapot előre megvonalazzák, és ha három szó nem esett egy vonalba, a tekercs selejtezendő,
- a tinta fekete, meghatározott recept szerinti,
- csak hiteles másolat alapján lehet másolni, és nem szabad eltérni tőle,
- semmit sem szabad emlékezetből leírni,
- a mássalhangzók közötti távolság egy hajszálnyi, a szakaszok közötti távolság kilenc mássalhangzónyi, könyvek közötti távolság 3 sornyi,
- Mózes ötödik könyvét pontosan egy sorral kell lezárni (a többit nem),
- írás előtt tetőtől talpig meg kell mosakodni,
- Isten nevét nem szabad frissen tintába mártott tollal leírni,
- Isten nevének írása közben a másolónak tilos másra figyelnie, még ha király szólna is hozzá

Még egyszer összefoglalva: a maszoréták tevékenységének jelentősége az, hogy a fennmaradt középkori kéziratok gyakorlatilag azonosak az 500 környéki kéziratokkal.

Aki azonban ennél korábbra akar visszamenni az időben, megteheti, hogy korai ószövetségi fordításokat használ. [21] Ennek legelterjedtebb változata a *Vulgata* volt, Jeromos latin nyelvű fordítása az i.sz. 400 környékéről. A szír nyelvű *Peshittával* az 1-2. századig vissza tudunk nyúlni. Míg a görög nyelvű LXX (Hetvenes fordítás, *Septuaginta*) az i. e. 3-2. századra datálható. (Ezzel tkp. már túl is lőttünk a célon, hiszen Jézus korát megelőző fordítást használhatunk.)

A fordításokkal szemben felhozható azonban az az érv az, hogy ezek is jóval későbbi másolatokban maradtak fenn. Ráadásul egy fordítás sohasem olyan, mint maga az eredeti héber szöveg. [23] Ha a 20. század derekáig fennmaradt legrégebbi anyagot nézzük, akkor a következő héber nyelvű kéziratokkal kell megelégednünk:

- 895: Kairói kódex (próféták)
- 916: Szentpétervári kódex a prófétákról (késői próféták)
- 1008: Leningrádi kódex (teljes Ósz)

Rudolf Kittel 1937-as *Biblia Hebraica*-jának fő szövege az 1008-as szövegen alapult. Ez azért fontos, mert a második világháború háború előtti utolsó ilyen kiadás (és az azt megelőző kiadások) szolgált a bibliafordítások alapjául!

A régészet fejlődésének köszönhetően a korai kéziratok egyre nagyobb számban kerültek elő. [23] Három nagyon fontos felfedezést emelnék ki:

- a kairói geniza kézirat töredékei (4-9. sz.) igazolták a maszoréták munkáját (1890)
- a *Codex Vaticanus* (4. sz.) görög fordítása alapján tudjuk, hogy a maszoréták által

használt szöveg nagy vonalakban azonos (1745), tehát korábbra vissza tudunk menni a Septuagintával a maszoréták szövegénél, és

- *a Nash-papirusz* (tartalma 10 parancsolat + „Halld Izrael ima”) i. e. 2. sz. - korábbi Jézusnál.

Sajnálatos módon azonban a Nash-papirusz tartalma elég kevés ahhoz, hogy komolyan összehasonlíthassuk a korai (Jézus előtti) héber szöveget a máig fennmaradt héber szöveggel.

A holt-tengeri tekercsek felfedezése [24]

Az Ószövetség héber szövegének rekonstruálásához váratlan segítséget jelentettek az 1947-ben felfedezett holt-tengeri tekercsek. A történet dióhéjban: egy Mohamed el-Dib pásztorfiú a romantikus változat szerint egy eltévedt kecskét keresve talált rá a barlangra Kumránál, ahol cserépkorsókat talált. (A kevésbé romantikus változat szerint csempészáruhoz keresett rejtekhelyet.) A cserepekben régi bőrtokokat talált, amit – praktikus ember lévén – elvitt egy Kando nevű cipészhez, hogy sarujához fűzőt csináljon belőle. Kando mindenféle illegális műkinccs-kereskedelemben is érdekelt volt, és tekercsben rögtön meglátta az üzleti lehetőséget. Ezért elvitte Szamuel püspökhöz, aki jó pénzért megvásárolta a tokot (tőle pedig később Izrael állam vette meg). Amikor felfedezték, hogy ezek a leletek komoly értéket képviselhetnek, a hivatásos régészek és a beduinok egymással versenyt futva próbálták meg feltárni a leleteket. (Természetesen a beduinok győztek.) Közben Kumrán környéke háborús övezetté vált, a kényes politikai helyzet miatt hol ide, hol oda tartoztak, ami megint csak nehezítette a munkát.

Amit felfedeztek: egy település és 11 barlang, ahova különféle iratokat menekítettek be. Az iratokról röviden azt mondhatom, hogy egy komplett könyvtárat képzeljünk el, ahol nem csak ószövetségi iratokat találunk.

A tekercsek korát meghatározták, [25] és mára az a konszenzus alakult ki, hogy a kéziratok i. e. 2. századtól i. sz. 68-ig bezárólag keletkeztek. Ez viszont (ahogy az az időskálán is látható) Jézus kora. Amit tehát felfedeztek, az Jézus korának Ószövetsége is!

Mit tartalmazott ez a könyvtár [26]? A tekercsekkel foglalkozó tudósok a következőképpen csoportosították őket:

- kinyilatkoztatás tekercsei (ide értve az Ószövetség kézirateit!),
- értelmezések (bibliamagyarázatok),
- imák,
- szabályzatok,
- bölcsességek tekercsei, és
- ismeretek jegyzéke.

A holt-tengeri tekercsek rendkívüli jelentősége abban áll, hogy ismeretükben minden

addiginál korábbi ószövetségi kéziratok állnak rendelkezésünkre, hogy megállapítsuk, milyen mértékben változott meg az Ószövetség szövege az i. sz. 1. század óta. [27] A tekercsek között Eszter könyve kivételével minden ószövetségi könyvből találtak részleteket.

A legnagyobb eltérést a maszoréták szövege és a kumráni közösség szövege között Jeremiás próféta könyvében találjuk. Ennek viszont bibliai magyarázata megtalálható a Jer 36:32-ben.

„Jeremiás tehát elővett egy másik tekercset, odaadta Bárúk írnoknak, Nérijja fiának, az pedig felírta rá Jeremiás diktálása után azokat a beszédeket, amelyek a Jójákim, Júda királya által elégetett iratban voltak. Sőt még sok más hasonló beszédet is csatoltak hozzájuk.”

(Jer 36:32)

A tudósok megállapították, hogy a görög fordítás és a fennmaradt maszoréta szövegek közti apróbb eltérések mögött valójában két héber szöveghagyomány áll. (Azaz az eltérés nem értelmezhető csupán azzal a felvetéssel, hogy a görög szöveget félrefordították.)

Ugyanakkor az is kiderült, hogy ezek a különbségek nem teszik érthetlenné a bibliai szöveget.

Milyen mértékben változott a szöveg? [28]

Vizsgáljunk meg egy konkrét igehelyet!

„majd felordított, **mint az oroslán**: Uram, őrhelyemre állok mindennap, őrségen állok minden éjjel.”

(Ézs 21:8, maszoréta hagyomány szerint)

„majd felordított, **aki ezt látta**: Uram, őrhelyemre állok mindennap, őrségen állok minden éjjel.”

(1QJesa alapján, amit Kumránban találtak)

Érthetlenné teszi a szöveget ez a kicsi változás?

„Csalódni fognak mindazok, akik forradalmi leleplezéseket várnak, amelyek drámaian megváltoztatnák az Ószövetség szövegét. A holt-tengeri irattekercsek azt igazolják, hogy az Ószövetség szövege, ahogy ma a rendelkezésünkre áll, általában véve megbízható és stabil.”

(Harold Scanlin, egyike a szöveg változást vizsgáló tudósoknak)

Hitünket sokkal mélyebben érintő kérdés a messiási prófécia kérdésé. Egyik legfontosabb prófeciát az Ézs 53-ban találjuk. Amikor ennek a szövegnek a változását vizsgálták, a következőket figyelték meg:

- A szöveg 166 szóból áll
- Az 1QJes kéziratában 17 betű volt kérdéses
- Ebből 14 betű helyesírási vagy stilisztikai különbség
- Fennmaradó 3 betű: „világosság”; többlet szó a maszoréta szöveghez képest

Az eddigiek ismeretében válaszolva tehát az előadás címében felvetett kérdésre, hogy megváltoztatták-e Jézus Bibliáját, válaszunk egyértelműen: **nem**.

Összefoglalás

Előadásunkban tehát a következő kérdésekre kerestük a választ [30]:

- Volt-e Jézusnak Bibliája?
- Mit lehet tudni Jézus Bibliájáról az evangéliumok tanúságtétele alapján?
- Miért került gyanúba az Ószövetség a profán tudományos kutatás talaján?
- Hogyan került ki ebből a régészeti kutatások alapján?

E kérdéseket megvizsgálva arra a diszkusszióra jutottunk, hogy nem változott meg Jézus Bibliája, az Ószövetség. [31] Jézus ugyanazt a szöveget olvashatta, mint mi, és ebben a szövegben ugyanazokat az utalásokat, messiási próféciákat találhatta. Ő is tudhatta, mit miért tesz, s hogy a tettei igazolják kilétét: ő, Jézus a Krisztus, a megígért Messiás!

De mit olvashatunk Jézus Bibliájában?

Az első kijelentés Jézusról az ősevangélium: [32]

„Akkor ezt mondta az ÚRisten a kígyónak: Mivel ezt tetted, átkozott légy minden állat és minden mezei vad közt: hasadon járj, és port egyél egész életedben! Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt, a te utódod és az ő utódja közt: ő a fejedet tapossa, te meg a sarkát mardosod.”

(1Móz 3:14-15)

Az ember bűnbeesése után már dióhéjban ott a megoldás is. Ez az üzenet az, amit a Biblia könyvei egymás után egyre jobban kibontanak majd.

Elolvashatjuk benne azt is, hogy Isten új prófétát ígért Mózesnek. [33]

„Prófétát támaszt atyádfiai közül Istened, az ÚR, olyant, mint én, őreá hallgassatok! Egészen úgy, ahogyan kérted Istenedtől, az ÚRtól a Hóreben, az összegyülekezés napján, amikor ezt mondtad: Nem tudom tovább hallgatni Istennemnek, az ÚRnak a szavát, és nem tudom tovább nézni ezt a nagy tüzet, mert meghalok. Akkor az ÚR így szólt hozzám: Jól mondták. Prófétát támasztok nekik atyjukfiai közül, olyant, mint te. Az én ígémet adom a szájába, ő pedig elmond nekik mindent, amit én parancsolok.”

(5Móz 18:15-18.)

Jézus eljövetele nem egy véletlenszerű esemény volt, hanem egy előre kidolgozott terv, s ugyancsak ennek a tervnek része volt kereszthalála is. [34] Erre utalt akkor, amikor a 22. Zsoltár idézte a keresztfán:

„Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el? Távol van tőlem a segítség, pedig jajgatva kiáltok!.. Torkom kiszáradt, mint a cserép, nyelvem az ínyemhez tapadt, a halál porába fektettél. Mert kutyák vettek körül engem, gonoszok bandája kerített be, átlukasztották kezemet, lábamat. Megszámlálhatnám minden csontomat, ők pedig csak bámulnak, néznek rám. Megosztoznak ruháimon, köntösömrre sorsot vetnek. Ó, URam, ne légy távol, erősségem, siess segítségemre!”

(Zsolt 22:2, 15-19)

(Sokan azt mondják: Jézus egyszerűen csak eljátszotta a Messiás szerepét. De vajon volt-e lehetősége ebben a pillanatban olyan próféciát beteljesíteni, hogy „megosztoznak ruháimon”?)

Már említett szöveg [35], melynek a szövegazonosságában biztosak lehetünk: a szenvedő szolga Ézs 52:13 – 52:12. (Olvasd el ezt a részt!)

És végül, az sem kérdéses a szöveg alapján, hogy Isten lesz emberré. [36] Jézus olvashatta és így érthette, és nem csak egy későbbi belemagyarázott keresztény értelmezés Jézus istensége.

„Egy hang kiált: Építsetek utat a pusztában az ÚRnak! Készítsetek egyenes utat a kietlenben Istenünknek!...”

(Ézs 40:3-5,)

„Én majd elküldöm követemet, aki egyengeti előttem az utat. Hamar eljön templomába az Úr, aki után vágyódtok, a szövetség követe, akit kívántok. Jön már! - mondja a Seregek URA.”

(Mal 3:1 vö. Mt 3:3)

Ezek alapján tehát kimondhatjuk, hogy az Ószövetség szövege Jézus korában ugyanaz volt, amit ma ismerünk. Ennek az a sajátos következménye, hogy a keresztény értelmezés helyes: Jézus érthette azt a szövegből, amit mi értünk alatta: Ő a világ Megváltójaként magára vette a bűneinket!

Felhasznált irodalom

- Biblia [ford.: MBT], Kálvin Kiadó, Budapest, 2000
- Így keletkezett a Biblia..., Evangéliumi Kiadó, Budapest, 1995
- Miller, R.V. –Huber, S.M.: A Biblia története, Kálvin Kiadó, Budapest, 2004
- Schick, A.: Csodálatos Kumrán, Ethos, Budapest, 1998
- Spinoza: Teológiai-politikai tanulmány, Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 1978
- Szalai András: Bibliaiskola, Golgota Keresztény Gyülekezet, Budapest, 2004
- Vankó Zsuzsa – Reisinger János: Bevezetés a Biblia tanulmányozásához, Bibliaiskolák Közössége, Budapest, 1993
- Vermes Géza: A qumráni közösség és a holt-tengeri tekercsek története, Osiris Kiadó, Budapest, 1998
- Würthwein, E.: The Text of the Old Testament, Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, MI (USA), 1995
- A wikipedia.org megfelelő szócikkei és képei, illetve a Web Gallery of Arts (www.wga.hu) képei